

Janko Samec:

Odlomek.

Včeraj sem bil zopet pri zdravniku. Mal prehlad, ki sem si ga bil nakopal bogve kako, je pred meseci nenadoma vznemiril mojo ženo. Vtepla si je v glavo, da sem bolan, da mi strže v grlu ter da se sušim in ne vem še kaj vsega. Spočetka sem se ji smejal, ko sem videl strah v njenih očeh. Jemal sem potrpežljivo vsa mogoča zdravila, ki jih je pripravljala po čudovitih nasvetih dobrih, za moj telesni blagor skrbečih sosed. Ne bom jih našteval, ker dolga in brez konca je njih vrsta. A v mojem grlu pa je le naprej strgalo in strgalo v veliko žalost teh domačih padarjev in v še večji strah moje žene. Tiščala je v me s svojimi prošnjami in me končno prepričala, da sem se udal in šel na vizito k bližnjemu zdravniku. Ta me je pretipal od vseh strani, poslušal na prsih in hrbtu in končno konstatiral precej razvit katar v sapniku.

„Neposredne nevarnosti sicer ni,“ je dejal, „a najmanjše zanemarjenje bi utegnilo postati usodno.“ Zamrmral je še nekaj o predispoziciji, šibki konstituciji, napisal recept in me odslovil. Po petnajstih dneh naj se zopet vrnem, mi je priporočil še na vratih.

Ani nisem seveda ničesar pravil o vsem. Potolažil sem jo s par besedami in od takrat jemal pridno po tri žličice zdravila na dan. Tega je bila ona vesela in menda tudi naše dobre sosede. Kajti nisem opazil več med njimi tistega stikanja glav, ki me je včasih tako dražilo, in tudi njih begajočega stopicanja ni bilo čuti iz naše kuhinje, ko sem par dni ležal skrbno pokrit v zakonski postelji.

Par dni, pravim, ker me že tretji dan ni več držalo v nji. Nalagal sem bil Ano z nujnim delom v uradu in odšel z doma. Na ulici je pihala že teden dni mrzla burja, a ker sem bil v suknjo dobro zavit, se nisem dosti zmenil za njo. Tisto jutro sem delal v uradu s precejšno naglico, ker sem hotel popraviti zamudo, ki sem jo imel na vesti.

Okoli treh so že bili odšli vsi moji tovariši, a jaz sem ostal. Peč je gorela in prijetno toplo se mi je zdelo v sobi. Zatopil sem se tako v delo, da sem zabil na uro in dom. Zbudil sem se šele, ko mi

je pretresel kosti rezek mraz. Pogledal sem na uro. Polpetih je bilo. Peč je bila že vsa mrzla, tako da nisem mogel z delom naprej. Odpravil sem se domov. Vkljub silni burji se mi je na cesti parkrat zazdelo, da me zapeta suknja preveč greje. Odpel sem jo in prijeten hlad je ovil moje močno utripajoče prsi. Zatem me je zopet oblila vročina. To izmenjavanje telesne temperature se je parkrat ponovilo, ne da bi mu vedel vzroka.

Ko sem stopil pred Ano, sem zagledal njene prestrašene oči. Isti izraz notranje vznemirjenosti je bil v njih. Objela me je okrog vratu in dahnila skoro boječe: „Kako si čudno bled, Anton?“ Stopil sem z njo pred ogledalo in videl, da je govorila resnico. Z nežno skrbjo me je spravila zopet v postelj in mi prinesla toplega čaja.

Stala je ob moji postelji molčeča, s sklonjeno glavo. Le prsi so se ji dvigale nemirno v tihem joku. Preležal sem par dni, šel k zdravniku z upanjem, da se mi tam odvali kamen od srca, ki je bil padel nenadoma nanj. A motil sem se. Z mrzlim, službenim izrazom v licih mi je povedal, da ni zame več pomoči. Težak, zelo kompliciran slučaj jetike! Najbolje bo, je dejal, da se pripravim na vse; in, ako imam družino, naj uredim svoje stvari. Ne vem, kako sem takrat prišel do doma! Blodil sem po ulicah kakor brez volje in cilja. V glavi se mi je mešala misel na misel, ena bolj črna od druge in končno se je vse prelilo v neko kaotično šumenje in brnenje, da sem bil skoraj ob pamet. A iz vsega so zveneale z nekim trdim naglasom usodne besede: „Če imate družino, uredite“ . . .

Kaj naj urejam? Kako? —

Skušal sem najti odgovor v splašenih očeh svoje žene. A tudi v njih je bilo vse prazno . . . votel nič . . . In šele, ko sta pritekla iz sobe moja otroka, Veljko in Rožica, sem zaslutil da sem na pravi poti. Kri moje krvi . . . duh mojega duha . . . A vse to še v nerazvitem popju . . . kakor v povojih . . .

Tak sem bil enkrat tudi jaz. Majhen čisto majhen . . . droben, kakor mlada bilka v pomladnem polju. Tudi onadva zraseta, se utrdita in bosta živela svoje življenje. Prav kakor jaz! —

Spomnim se dneva, ko sem dovršil dvajseto leto. Izpitate sem bil ravnokar prestal in s tem se je končala zame doba trdega učenja; pot v življenje se mi je odpirala. Kako ponosno je zrl name moj oče, ko me je v znak svoje zadovoljnosti potrepal po rami! Tudi Veljko in Rožica bosta dovršila isto pot . . . in z dobrim uspehom . . . To čisto jasno čutim v svojem srcu! — In jaz bom tudi . . . Misel se ni razpredla do konca. Trdo je zazvenelo v mojem srcu: „Če imate družino, uredite“ . . .

Ah, da . . . urediti moram svoje stvari! To se pravi v navadnem govoru: pisati testament . . . O čem pa naj pišem, ko ničesar nimam?

In: ali more reven uradnik sploh kaj imeti? Morda kopico dolgov in sorazmerno število otrok, če mu jih je Bog dal . . .

Par dni sem premišljal, kaj bi. Skrb me je morila in nisem je mogel odgnati od sebe. Zaman je bilo prigovarjanje moje žene, zaman vsa zlata brezskrbnost otroškega smeha, ki me je veselo obletaval, ko sem bil prikovan na bolniško postelj. Lica so mi nekoliko upadla, ustne so postale suhe kot brez krvi in koža je orumenela kakor listje v jeseni. Ne vem, ali vsled bolezni, ali vsled večnega premišljevanja in pretehtavanja. Same številke, suhe številke so začele vstajati odnekodi in plesati pred mojimi pogledi kakor včasih v uradu ob urah najintenzivnejšega dela. Kamorkoli sem uprl oči, bodisi v omaro ali mizo, stol ali vrata, vse je pred menoj nenadoma oživel in se zavrtelo v plesu. Polagoma se je začela izpreminjati njih prvotna forma, ogli so se odpirali, stranice se zasukale v lokih ali pa izbočile in končno se je vse preobrazilo v migljajočo številko, ki se je vrtela in vrtela, dokler ni utonila nekje v ozadju. In še celo po stenah, o katerih sem vedel čisto zagotovo, da so čiste in belo pobarvane, so plezale te številčne pošasti, se premetavale po njih, zadevale druga ob drugo in se kopičile v dolge nepregledne vrste.

Ne vem kako, da sem se spomnil takrat urada. Evo tam le v kotu, čisto na skritem, sedi tovariš Brezovec zamišljen v svoje delo. Niti toliko časa si ne dá, da bi odgnal muho, ki si je vzela na piko njegov dolgi nos in ga parkrat premerila podolgem in počez. Ves zaptopljen je v prepisovanje dolgega akta in posebno skrb polaga na to, da so vse začetne črke stavkov lepo zaokrožene in umetno zavite. Sedaj je napisal veliki „T“. Kako se smehlja zadovoljno, ker se mu je spodnja krivulja tako izborna posrečila. Stavim glavo, da se je spomnil sedaj na lepe kodre natararice Fančke, ki jo je bil sinoči naskrivoma uščipnil v bedro, ko je postavila predenj borno večerjico! Srečen človek ta Brezovec! Živi kot ptiček v raj. Nima skrbi, ne bridkosti.

Pa sem se zopet zagovoril. Vendar bi pa utegnil zanimati naš šef že z ozirom na mojo osebo!

Danes zjutraj okoli osmih me je povabil k sebi v urad. Šel sem, pravzaprav žena me je peljala, ker sem že precej slab v nogah. Nekam trde in šibke so postale. Potrkam tedaj na vrata. Rezek glas se oglasi za njimi in jaz vstopim. Sedel je v naslonjaču za mizo — lep postaven mož. Meni se je zdelo, da se je zredil, odkar ga nisem videl. I seveda, kako se nebi človek izpremenil v par mesecih! Jaz sem moral precej shujšati, kajti začudeno me je zrl in popravil je parkrat očali, kakor da ne vidi dobro z njimi. Ponudil mi je stol. Roke ni dal.

Z nosljajočim glasom je začel: „Vi, gospod Anton Nadloga, ste bolni, kakor čujem.“

Jaz: „Da.“

On: „Če ste bolni, ne morete opravljati službe.“

Jaz molčim.

On: „Zdravnik, ki vas je pregledal, nam je uradno sporočil, da ne boste mogli sploh več v urad.“

Jaz: „Ozdravim še, gospod predstojnik . . .“

On trdo: „Zdravnik se ne moti. Vi ste zelo bolni . . .“

Jaz: „Da, zelo sem bolan . . .“

On: „Dopusta ne morem podaljšati. Službeni oziri . . . red . . . predpisi . . .“

Nisem odgovoril.

On zopet: „Poslali vas bomo v pokoj. Sicer imate še premalo službenih let, a nekaj bomo že za vas storili, da ne boste umrli gladu . . .“

Zdelo se mi je, da ne veljajo te besede meni. Pokojnina . . . Še dobrih osem let službe nimam . . . Nekaj bodo še navrgli, hahaha . . . Kakšna pokojnina bo to? Morda tisoč ali tisočdvesto kronic . . . a štirje smo v družini! —

Narahlo sem mu to omenil. A on je zmajal z rameni in dejal: „Res je pičel ta denar, a več ne moremo storiti.“

Skušal sem ugovarjati: „Morda pa vendar ozdravim . . .“

Zamahnil je z roko in menil: „O tem ni govora, gospod Anton Nadloga. Živite pač lahko še par let, a mi ne utegnemo čakati.“

„Udarile so me te besede, da me je zbolelo na temenu. Ne vem, kako sem prišel iz urada. Zdi se mi le, da je govoril o neki prošnji, ki naj jo uložim v najkrajšem času.“

Ko sem dospel domov, so se mi zbudile v ušesih zopet tiste službene besede zdravnika: „Če imate družino, uredite . . .“ Morda pa le ni hotel namigniti na testament, ampak je menil isto, kar mi je povedal predstojnik.

Prošnjo naj delam! Kaj, hudiča, so si vbili ti ljudje v glavo? Vstran bi me hoteli potisniti, vstran kakor navaden stroj, ko se obrabi. In vendar se mi zdi včasih, da ni še vse izgubljeno! Ne . . . ni, ker ne sme biti! Imam ženo, imam otroke . . . Kaj bo z njimi, ko ne bodo imeli več koga, da bi danzadnem za nje delal? Vem, da bi bila to njih smrt. Ne morda hitra smrt, a počasno propadanje, kar je isto. Ne, ne: prošnje ne vložim; to pomeni za me pomanjkanje, glad, bolezen, vse najhujše . . . Če že mora nekdo izginiti, naj grem sam; a nočem, da bi še koga drugega povlekel za sabo s takim nepremišljenim dejanjem.

Glejte, izmislil sem si načrt, ženijalen načrt, da z njim uženem te ljudi, ki hočejo ugonobiti moje drage. Za penzijo ne prosim, to je gotovo. Umreti moram, dokler sem še v službenem razmerju. Če

umrem, dokler še aktivno služim, znaša penzija moje žene natančno polovico plače, ki jo imam sedaj. To je tisočpetsto kronic. Vsakemu otroku določa zakon vzdrževalnino v visokosti ene petine materine penzije. Pri dveh je to šeststo kron. Skupen dohodek bi bil tedaj dvatisoč sto kron. Lepa vsota, kaj ne? S tem bi se že dalo živeti. A zakon to izrecno določa. Zakaj bi ga jaz ne obrnil enkrat sebi v korist? Razlika z mojo penzijo bi bila v tem slučaju natančno devetsto kron. Toliko je vredno danes moje življenje. Morda malo; a zame je veliko ... veliko ... In povrh še ukanim oba, predstojnika in zdravnika. Dve muhi na en udarec! A moram hiteti, da me ne prehitita ona dva.

Jutri se ustrelim ... a ne praviti tega nikomur, niti moji ženi ...

—•—

Franjo Roš:

S plamenico.

Rojena v srebru in svili snov
je vzevela roža bohotna, ponosna
iz mojih božjih bogastev vrtov.

Razpregla je v meni vso tajno oblast,
v globinah iz lastne sile pijočo
najvišjo slast in nesmrtno rast.

Ž njo pojdem skozi temó pojoč,
daljinam brat in gost tujinam,
ž njo, z dvignjeno plamenico v noč.

